

» Pripravila: Dr. Simona Kostanjšek Brglez, ZRC SAZU, Umetnostnozgodovinski inštitut Franceta Steleta

KULTURNA DEDIŠČINA

UMETNOST
ZA
TURIZEM

Prispevek je nastal v okviru projekta Umetnost za turizem. Umetnostnozgodovinske vsebine kot podlaga razvoju trajnostnega turizma Vzhodne Slovenije, ki ga sofinancirata Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport RS in Evropski sklad za regionalni razvoj, ter v okviru raziskovalnega programa Slovenska umetnostna identiteta v evropskem okviru (P6-0061), ki ga iz državnega proračuna sofinancira Javna agencija za raziskovalno dejavnost RS.

Poslikava v cerkvi sv. Egidija v Kočnem

Cerkev sv. Egidija v Kočnem je podružnica cerkve sv. Filipa in Jakoba v Laporju. Prvič je bila omenjena leta 1545.

Edini vidni ostanek srednjeveške cerkve je zazidan šilasto sklenjen portal v južni steni prezbiterija. V 17. stoletju so ladjo in prezbiterij obokali ter prizidali zvonik, v poznem 19. stoletju pa so na zahodu uredili sedanji pevski kor. Do junija leta 1902, ko je slikar Franc Gornik (1857–1908) iz Maletičnika napisal potrdilo, da je od župnika prejel tristo dvajset goldinarjev za slikarstvo, je bila notranjščina cerkve v celoti poslikana. Avtor se je podpisal, in sicer na zidani ograji pevskega kora na skrajnem desnem prizoru beremo F. GORNIK Pinx.

Čaščenje priprošnjikov v sili

Poslikava se nanaša na štirinajst priprošnjikov v sili. Slikar naj bi motive povzel po knjigi

Die Verehrung der Heiligen Vierzehn Nothelfer, ihre Entstehung und Verbreitung avtorja Heinricha Webra. Do čaščenja štirinajstih priprošnjikov v sili je prišlo v sredini 14. stoletja, povezano pa je s črno kugo, ki je takrat razsajala po Evropi. Svetnikom so se ljudje priporočali za zdravje. Ob kugi so se k priprošnjikom zatekali tudi zaradi vojn (turški vpadi) in naravnih nesreč, priporočali pa so se še za dobro letino in drugo.

V 16. stoletju se je število štirinajstih priprošnjikov ustalilo. Na Slovenskem, kjer se je njihovo čaščenje uveljavilo v 15. stoletju, so bili med najbolj čaščenimi svetniki: Ciriak, Evstahij, Krištof, Egidij (imenovan tudi Tilen in Ilj) in Vid, tri device: Barbara, Katarina in Marjeta, trije škofje: Blaž, Dionizij in Erazem ter trije viteški svetniki: Ahac, Jurij in Pankracij.

O svetem Egidiju

Edini od štirinajsterice, ki ni umrl mučeniške smrti, je cerkveni zavetnik sveti Egidij. Bil je puščavnik, ki je živel v Franciji, v votlini, h kateri ga je hodila obiskovat in s svojim

Poslikava slavoloka in naslikana stranska oltarja

mlekom hranit košuta. Na njegovo željo je bil tam zgrajen samostan, ki ga je kot opat po pravilih sv. Benedikta vodil do smrti leta 720.

Gornikovo delo v Kočnem

Gornik je v Kočnem štirinajstih priprošnjikom dodal še nekaj drugih svetnikov oziroma motivov in jih opremil s pojasnjevalnimi napisi. Nad slavolokom, ki se odpira v prezbiterij,

je na sredi Marija z Jezusom (Sv. Marija kraljica vseh svetnikov *prosi za nas!*), na njeni desni sta mučenki Barbara in Marjeta (Sv. Barbara in Sv. Marjeta, *izprosite nam trdno vero in vredno sv. Popotnico!*), na Marijini levi pa Blaž in Valentin (Sv. Blaž in Sv. Valentin, *varujta nas vseh bolezni in nagle smrti!*), med drugim zavetnik zoper božjasti, ki pa ni eden od uveljavljene štirinajst-

rice priprošnjikov.

V lunetnih poljih nad ogredjem in vencem so na severni steni od zahoda proti prezbiteriju upodobljeni sv. Rok (Sv. Rok, *isprosi nam potrpežljivost v bolezni!*) in sv. Pantaleon (Sv. Pantaleon, *stoj nam na strani v vseh potrebah!*), ki ne sodita med »rednih« štirinajst priprošnjikov, ter sv. Erazem (Sv. Erazem, *bodi varuh vdov in sirot!*). V spodnjem delu stene je polje s podobo sv. Katarine (Sv. Katarina, *ohrani nedolžna naša dekleta!*). Njej nasproti je na južni steni upodobljen sv. Jurij (Sv. Jurij, *brani nas pred hudobnim duhom!*).

Upodobljena videnja pastirja

Posebej zanimivi so motivi na pevskega kora. Upodobljena so štiri videnja (Gornik jih je poimenoval »Prikazni štirinajstih priprošnjikov v sili v Frankenthalu na Bavarskem«) samostanskega pastirja Hermana Leichta. Temu se je leta 1445 in 1446 štirikrat prikazal Jezus. Na prvi sliki vidimo pastirja in Jezusa (kot majhnega otroka), na drugi nad Jezusovima rokama v zraku gorita plamena oziroma goreči sveči, na tretji sliki pastir kaže na sveči, ki sta se spustili nad mesto videnja, na četrti pa se pastirju prikazuje Jezus, obkrožen s štirinajstimi drugimi otroki, ki izpričujejo štirinajst priprošnjikov v sili. Na

kraju pastirjevih videnj danes stoji velika bazilika štirinajstih svetnikov, ki je mojstrovina baročne arhitekture in umetnosti.

Poslikave na oboku

Na oboku ladje so v šestih poljih (neodvisno od vsebine poslikav na stenah) naslikani sv. Terezija Velika in sv. Frančišek Asiški, sv. Ana z deklico Marijo in sv. Jožef z Jezusom ter Srce Jezusovo in Srce Marijino. S figuralnimi prizori je Gornik poslikal tudi prezbiterij. Na severno steno je naslikal dva prizora, sv. Krištofa, ki preko reke nese Jezusa (Sv. Krištof, *varuj nas nespokorne smrti!*), ter sv. Evstahija in sv. Ahaca (Sv. Evstahij, *izprosi staršem pridne otroke!* / Sv. Ahac, *preženi nam strah pred smrtjo!*), na južno pa enega, in sicer sv. Vida, stoječega ob vročem kotlu (Sv. Vid, *bodi priprošnjik našim mladenčem!*).

Na obok je naslikal štiri angele, ki simbolizirajo štiri poslednje reči: smrt, sodbo, pekel, nebesa, tri pute, ki z atributi (križ, srce, sidro) predstavljajo tri teološke kreposti, največji prostor pa je namenil upodobitvi Svete Trojice.

Osrednji prostor sv. Egidiju

Kot vidimo, je Gornik upodobil le deset od štirinajstih priprošnjikov v sili, enajstemu, sv. Egidiju, pripada osrednji prostor v velikem oltarju in ni

Štiri videnja na ograji pevskega kora

naslikan, tri priprošnjike pa je slikar izpustil oziroma jih je zamenjal s tistimi, ki so bili v njegovem času bolj čaščeni in poznani oziroma so jih ljudje bolj potrebovali. Tako je namesto svetih Ciriaka, Dionizija in Pankracija naslikal svete Valentina, Roka in Pantaleona. Osnovni program je slikar na obokih ladje in prezbiterija

dopolnil z drugimi biblijskimi osebnimi in simboli, naslikal pa je še stranska oltarja.

Vsebine slik je zelo zanimiva, nekateri prizori in upodobljeni svetniki so precej redki. Nedvomno je ravno poslikava sv. Egidija tako posebna med cerkvami na Slovenjebistriškem in v okolici.

Poslikava oboka in severne ladijske stene

» Pripravil: Milan Starnad iz Makol, fotograf in strasten zbiratelj starih fotografij in razglednic domačega in okoliških krajev.

ZAKLADNICA STARIH FOTOGRAFIJ

Nogometaši prve ekipe Makole (v modrih dresih) in Majšperk (v rdečih dresih) okrog leta 1973/74

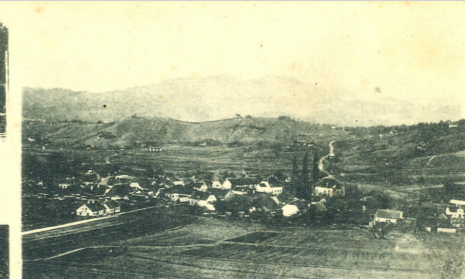
STARE RAZGLEDNICE

Partovec Teich

Kastraun Mühle

Gruss aus Oplotnitz 11. VIII. 1908.

Postkarte von Oplotnitz
an meine liebe
Mutter
in
Wien
von
Anton Kriechbaum

Razglednica Oplotnice leta 1908